

PETER FREDERIKSEN: *Jutlandia. Danmark i Korea-krigen*. København 2006, Høst & Søn. 272 sider. 299 kr.

Peter Frederiksens bog om Jutlandia-ekspeditionen til Korea i starten af 1950'erne indeholder egentlig to fortællinger. Den ene fortælling omhandler den politiske proces bag beslutningen om at sende hospitalsskibet Jutlandia til Korea-krigen i 1950. Den anden historie omhandler livet blandt besætningsmedlemmerne på Jutlandia og baggrunden for deres deltagelse i de tre togter mellem 1951 og 1953.

Bogen begynder med en måske lovlig lang indledning om Korea-krigens baggrund og forløb og om Danmarks udenrigspolitiske situation umiddelbart efter Anden Verdenskrig (kap. 2 og 3). Derefter følger den egentlige beretning om beslutningsprocessen bag udsendelsen af Jutlandia (kap. 4) og om livet ombord på skibet set fra besætningsmedlemmernes synsvinkel. Den lange indledning danner en kontekst, der skal knytte de to konkrete fortællinger til Den Kolde Krigs indledning og opgøret med 9. april i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik.

I den forbindelse var der hos den danske regering et stærkt ønske om at gøre noget, da FN's generalsekretær Trygve Lie den 29. juni 1950 anmodede om et dansk bidrag til FN's Korea-aktion, men regeringens råderum var begrænset af særlig to hensyn: Regeringen ønskede ikke at provokere Sovjetunionen ved at deltage med danske tropper i en FN-aktion rettet mod kommunistiske styrker i Korea. Samtidig var Danmarks forsvarsevne for svækket til, at der kunne sendes tropper ud af landet. Danmarks bidrag måtte derfor være af humanitær art (s. 70-74). D. 5. juli tilbød daværende udenrigsminister Gustav Rasmussen derfor FN en større medicinalssending til Korea (s. 74).

FN og især USA fandt imidlertid tilbuddet for lille, og allerede den 14. juli indkom et ny anmodning om bistand. I regeringen var man fortsat uvillig til at sende tropper af sted, men hævdede Danmarks bidrag med et tilbud om en ambulanceenhed. Samtidig blev læge Karl Lehmann fra Dansk Røde Kors sendt til forhandlinger i New York. Den amerikanske FN-kommando kunne ikke bruge en dansk ambulanceenhed, og Lehmann fik i stedet ideen om et hospitalsskib, som let kunne indpasses i den amerikanske sanitetstjeneste, som ikke krævede specialtrænet mandskab som eksempelvis et feltlazaret, og som ville præsentere sig som et smukt, iøjnefaldende bidrag (s. 82-83).

I Udenrigsministeriet var man skeptisk pga. de høje omkostninger, men af hensyn til international prestige og amerikansk goodwill endte regeringen med d. 18. august 1950 at tilbyde FN et hospitalsskib (s. 84-

85). Året efter anmodede FN igen om danske tropper, men selv om den nye borgerlige regering var mere positivt stillet, blev det ikke til noget, da USA efter anbefaling fra NATO ikke pressede på for et dansk troppekontingent (s. 189-96).

Hensynene til amerikansk goodwill, den danske forsvarsevne og ønskerne om ikke at provokere USSR, men ikke desto mindre gøre noget, var alle afgørende for udsendelsen af hospitalsskibet Jutlandia.

Bogens andel halvdel om livet ombord på Jutlandia på de tre togter begynder med en karakteristik af ekspeditionens chef, Dansk Røde Kors' generalsekretær Kai Hammerich, og en række andre besætningsmedlemmer. Flere af medlemmerne havde deltaget i modstandsbevægelsen og fandt i Jutlandia-ekspeditionen en anledning til at gøre op med 9. april, idet de så paralleller mellem angrebet på Korea og Danmarks besættelse (s. 113). Andre var mere drevet af almindelig eventyrtrang og rejselyst, mens andre igen var motiveret af muligheden for at drage nyttige medicinske erfaringer.

Jutlandia nød stor anerkendelse hos FN-kommandoen og indgik sammen med to amerikanske skibe i kommandoens sanitetstjeneste enten nær kamphandlingerne eller i overfart mellem Korea og Japan. Som illustration på Jutlandias popularitet kan nævnes, at den sydkoreanske leder Syngman Rhee under et besøg på Jutlandia benyttede lejligheden til at få efterset sine tænder, mens hans følge og andre repræsentanter pænt måtte vente udenfor (s. 164). Jutlandia udmærkede sig desuden ved som det eneste hospitalsskib også at behandle civile koreanere og ikke blot soldater (s. 199-204).

Forfatteren diskuterer løbende spørgsmålet om Dansk Røde Kors' brud på egne neutralitetsprincipper, idet Jutlandia ikke kom til at behandle fjendens krigsfanger og var underlagt militær kommando. Besætningen fandt det ikke problematisk, men internt i Røde Kors debatteredes spørgsmålet. Ledelsen konkluderede imidlertid, at der ikke havde fundet noget neutralitetsbrud sted (s. 179). Her kunne forfatteren godt have konkluderet, at det faktisk var et brud på principperne om neutralitet, eftersom han samtidig viser, at grunden til, at Jutlandia ikke behandlede krigsfanger, netop var Jutlandias – dvs. Dansk Røde Kors' – integrering i FN-kommandoen. Bogen rejser i øvrigt en række interessante spørgsmål vedrørende forholdet mellem Dansk Røde Kors og det officielle Danmark. Hvorfor var det tilsyneladende indlysende, at Røde Kors kom til at tegne Danmarks bidrag med Jutlandia? Og hvorfor var det en repræsentant for Dansk Røde Kors, som forhandlede med FN og amerikanerne om Danmarks humanitære bidrag til

Korea-krigen i juli 1950? Der savnes her en uddybning af organisationens rolle som en udenrigspolitisk stedfortræderaktør for Danmark i efterkrigstiden.

Trods disse kritikpunkter er bogen god og læseværdig. Skildringen af livet på Jutlandia fortæller sig sjældent i anekdoter eller almindeligheder, men kobles til krigshandlingerne og den geopolitiske situation. Således skildres ankomsten til Korea sammen med en redegørelse for USA's position i Østasien og FN-kommandoens sanitetstjeneste, som Jutlandia skulle indgå i (s. 142-44). Det er i sådanne episoder bogen fungerer allerbedst.

Claus Kjersgaard Nielsen

NIKOLAJ PETERSEN: Europæisk og globalt engagement, 1973-2006. Dansk udenrigspolitik historie, bd. 6. København 2006 (2. udg.), Gyldendal. 699 sider. 249 kr.

Der kan ikke være tvivl om, at dette sidste bind har været en monumental udfordring for gruppen bag serien *Dansk udenrigspolitik historie*. Der var i udgangspunktet tale om en uhyre vanskelig opgave; dels fordi fremstillingen af bindets periode – det lidet udforskede tidsrum efter 1973 – i det store og hele måtte få karakter af grundforskning, dels fordi grundlaget for dele af fremstillingen måtte blive svært tilgængelige udenrigsministerielle papirer, som rakte ind over arkivernes tilgængelighedsfrister. Hertil kommer, at perioden rummer nogle af de mest sprængfarlige temaer i nyere dansk historiografisk debat, nemlig fodnoteperioden og skiftet til en aktivistisk udenrigspolitik efter den kolde krigs ophør. Hvad kunne være mere naturligt, end at nestoren i dansk udenrigspolitisk historie, Nikolaj Petersen, skulle løfte opgaven? Opgaven er i øvrigt ikke blevet lettere i denne 2. udgave, idet nye udenrigspolitiske stridspunkter har sluttet sig til. Det skal på den baggrund hilses velkommen, at den oprindelige udgave fra 2004 nu foreligger ajourført og udvidet med en fremstilling af perioden fra 2003-2006 omfattende engagementet i Irak og Afghanistan, tegningekrisen og den europæiske forfatningstraktat.

Forfatteren til det afsluttende bind i serien har modsat forfatterne til de foregående en særlig mulighed for at gøre status og placere sin fremstilling i det store billede af kontinuitet og brud. Man kan vel sige, at den periode i dansk udenrigspolitik, som dækkes af nærværende